

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

Oikeusministeriö

VIITE Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25636/2023

ASIA Lausunnon antaminen työryhmän mietintö, Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Kalatalouden Keskusliitto kiittää oikeusministeriötä tilaisuudesta lausua 25.5.2026 julkaistusta vesilain muuttamista koskevasta työryhmän mietinnöstä. Työryhmän toimeksiannon mukaan tavoitteena on muuttaa vesilakia siten, että tuotantoaan säättämään kykenevä vesivoimalaitos voisi väliaikaisesti, viranomaisen asiaa koskevan nimenomaisen päätöksen perusteella poiketa lupamääräyksistä, jos sähköjärjestelmän tasapainottaminen tätä poikkeuksellisesti edellyttää.

Työryhmä on esityksensä valmistelun aikana kuullut Kalatalouden Keskusliittoa, ja jo tuolloin olemme tuoneet esille näkemyksiämme ehdotetun poikkeamismekanismiin liittyvistä ongelmista vesialueen omistuksen, kalastuksen järjestämisen, kalastuksen kuin kalojen elinkierron näkökulmasta.

Keskusliitto haluaa vielä tässä yhteydessä todeta, että emme pidä työryhmän ehdotuksen mukaista mekanismia perusteltuna ehdotuksen julkilausuttujen tavoitteiden näkökulmasta. Keskusliitto pitää ongelmallisena toimeksiantoa, joka rajauksensa takia johtaa väistämättä tilanteeseen, jossa on yksi ainoa vaihtoehto. Toimeksiannon puitteissa on näin ollen päädytty ehdottamaan uutta vaikeaselkoista ja vesilain lupajärjestelmään heikosti sopivaa poikkeamista. Mietinnössä esitetyt perustelut sille, miksi asiassa ei edetä jo olemassa olevan vaarantorjuntatoimia koskevan sääntelyn kehittämisen kautta, pakottaa kysymään mitä muita välillisiä vaikutuksia esityksellä tulee olemaan.

Mietinnön yleisperusteluissa todetaan, että ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on vesivoimalaitosten säätökykyyn nojaten turvata yhteiskunnan toimivuuden ja keskeisten toimintojen kannalta välttämätöntä sähköjärjestelmän vakautta ja käyttövarmuutta myös ja erityisesti poikkeuksellisissa häiriötilanteissa. Kuitenkaan edelleenkin mietinnön perusteella on epäselvää mitkä olisivat ne tilanteet, jolloin menettelyä käytettäisiin. Lisäksi ehdotuksesta ei selviä mitkä kohteet voisivat tulla kysymykseen, jättäen viranomaisille huomattavaa harkintavaltaa. Positiivisena voidaan pitää, että ehdotus lähtee siitä, että menettelyssä lähdetään asioiden selvittämisestä etukäteen.

Samalla kuitenkin jo pelkkä menettelyn olemassaolo tulee toimimaan argumenttina vesivoiman säätövoiman yliveraisuuden puolesta. Tämä tulee tapahtumaan niin julkisuudessa yleisesti kuin yksittäisten hankkeiden kohdalla. Tämä siitä huolimatta, että vesivoiman roolista säätövoiman tuottajana on aikaisemmin tällä hallituskaudella valmistunut Valtioneuvoston kanslian tilaama selvitys. Selvityksen pohjalta voidaan todeta, ettei vesivoima ole säätövoiman tuottajana korvaamaton (Marja Kopsakangas-Savolainen ym., Vesienhoidon toimenpiteiden vaikutukset säätövoimaan. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:39). Nämä havainnot jäävät mietinnössä kuitenkin hanketta näin ulkopuolelta tarkastelevan näkökulmasta huomiotta, jolloin vahvistuu entisestään kuva, että vesivoimateollisuuden yksipuolisten intressien turvaaminen menee niin yksityisten kuin yleistenkin oikeusjärjestyksessämme turvattujen intressien edelle.

Kun mietinnössä todetaan, että

Ehdotukset mahdollistaisivat varautumisen sekä hyvin äkillisesti ilmeneviin että pidemmällä aikavälillä kehittyviin sähköjärjestelmän käyttövarmuutta uhkaaviin häiriöihin, parantaen näin sähköjärjestelmän kansallista huoltovarmuutta. Ehdotettu sääntely merkitsee lupamääräyksistä poikkeamisen mahdollistamista tavalla, josta voi seurata erilaisia yleisiä ja yksityisiä edunmenetyksiä. Sääntelyssä on sen vuoksi kiinnitettävä huomiota EU:n lainsäädännöstä tuleviin reunaehtoihin sekä ehdotusten vaikutuksiin haitankärsijöiden perusteltuihin odotuksiin.

luodaanko nyt edellytykset toiminnalle, jossa verkon vakaudesta vastaavalta taholta ja muilta markkinaehtoisilta toimijoilta puuttuu kannustimet muiden vaihtoehtojen hyödyntämiseen ja kehittämiseen, kun niin viranomaisen ja toimijoiden näkökulmasta halpa ja uusia investointeja vaatimaton vaihtoehto on käytettävissä. Vaikka mietinnössä todetaan, että

sen käyttö olisi rajattu vain ja ainoastaan tilanteisiin, joissa markkinaehtoiset tasehallintaresurssit eivät enää riittäisi sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseen.

puuttuu arvio siitä jääkö markkinaehtoisia resursseja syntymättä, jolloin tosiasiasa tämän poikkeamisen käytön kynnyks tulee laskemaan ja viranomaisten intressissä on hakea koko käytettävissä oleva kapasiteetti menettelyn kautta käyttöönsä. Vaikka mietinnössä todetaan

Toimiin ryhtyminen ei myöskään olisi vesivoimalaitoksen luvanhaltijan päätettävissä, vaan tapahtuisi Energiaviraston hakemuksesta tehdyn päätöksen nojalla kantaverkonhaltijan ilmoituksen velvoittamana.

toimien edellytyksenä on kuitenkin olemassa oleva ja tarkoituksen soveltuva laitteisto, jonka ylläpitämisen välttämättömyyttä luvanhaltijat voivat jatkossa käyttää perusteluissaan, niin lyhytaikaisäännöstelyn kuin poikkeamisen välttämättömyyden osalta. Vaikka mietinnössä alleviivataan, ettei työryhmän toimeksiantoon ole kuulunut arvioida vesivoimalaitosten normaaliin toimintaan kuuluvaa lyhytaikaisäännöstelyä tai tehdä tällaista lyhytaikaisäännöstelyä koskevia

ehdotuksia ja työryhmän ehdotuksilla ei myöskään ole tarkoitus vaikuttaa tätä koskevaan oikeustilaan, olisi perusteltua tunnistaa, ettei sääntelyn kohdetta olisi ilman lyhytaikaissäännöstelyä ja ettei toiminnan luvanmukaisuus ole niin selkeä kuin näin laajan vaikutuksen omaavan ja jatkuvan toiminnan osalta tilanteen tulisi olla.

Mietinnössä on aktiivisesti etsitty niitä joustoja, joita toimeksiannossa edellytetään, joka näkyy muun muassa seuraavasti (s 22-23)

Vesipuidedirektiiviin on hiljattain hyväksytty muutoksia, joihin lukeutuu muun muassa vesimuodostuman tilan lyhytaikaista, väliaikaista heikkenemistä koskeva poikkeus direktiiviin lisätyssä uudessa 4 artiklan 7 a kohdassa

.....

Kyseinen poikkeus tekee jatkossa mahdolliseksi sallia sellaiset uudesta hankkeesta tai olemassa olevan hankkeen muutoksesta vesimuodostuman laatutekijöihin kohdistuvat lyhytkestoiset kielteiset vaikutukset, joita ei voida havaita enää yhden vuoden kuluttua, tai, kun on kyse biologisista laatutekijöistä, enintään kolmen vuoden kuluttua hankkeen toteuttamisen alkamisesta, edellyttäen, että kaikki kohdassa luetellut tarkemmat edellytykset täyttyvät. Muutokset ovat tulleet voimaan 10.5.2026 ja niiden kansallisen täytäntöönpanon on määrä tapahtua viimeistään 21.12.2027. Muutosten täytäntöönpanoa varten on tarkoitus käynnistää erillinen hanke ympäristöministeriössä.

Tämän poikkeuksen hyödyntämisen pakottaviksi edellytyksiksi säädetty biologisista laatutekijöistä havaittavat poikkeamat tulevat kalojen elinkierron osalta kohtamaan sen tosiasian, että selkärangkaisina eliöinä, yhden vuosiluokan tuhoutuminen tulee näkymään populaatiossa huomattavasti pidempään kuin tuon kolme vuotta.

Vallitsevan oikeudentilaan liittyviä riskejä tyydytään vain luettelemaan unionioikeuden osalta,

Komissio on Suomen vesienhoitosuunnitelmia koskevassa palautteessaan kiinnittänyt huomiota direktiivin vaatimukseen muun ohella ekologisen virtaaman määrittämisestä ja vesivoimalaitosten lupien ajantasaistamisesta. Lisäksi komissio on käynnistänyt Suomea vastaan jäsenyyssveloitteiden rikkomista koskevan menettelyn 3.10.2024 antamallaan virallisella huomautuksella, jossa se katsoo Suomen laiminlyöneen vesipuidedirektiivin mukaisia velvoitteitaan erityisesti vesilain mukaisten lupien tarkistamisen osalta.

jolloin kokonaisuudesta puuttuvat kansallisessa oikeudenkäytössä Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisu KHO 2005:7 Uljuan lyhytaikaissäädöstä ja uudemmassa oikeudenkäytössä Tainionkosken voimalaitosta koskeva prosessi. Vaikka mietinnössä erikseen nostetaan esille kysymys, ettei tarkoituksena ole tehdä lyhytaikaissäädön osalta esityksiä suuntaan tai toiseen, nojaa koko ehdotettu järjestely samaan voimaloiden tekniseen kyvykkyyteen, jota ilmeisesti ei ole kaikilla luvanhaltijoilla käytössä. Pelkkä kirjaus tästä asiasta ei tule poistamaan niitä huolia, mitä mietinnön ehdotukset tulevat aiheuttamaan, koska asetelma on, että jo entuudestaan todella voimakkaasta yhteiskunnallisesta asemasta käsin toimiva toimiala sementoi asemansa.

Kun selvityksessä nostetaan nimenomaan esille vesilain lupajärjestelmän hitaus ja prosessien kesto, olisi samalla nostettava esille, että pitkien prosessien aiheuttamat kustannukset eivät kaikilta osin näytä tulevan huomioituiksi.

Samalla näyttää vaikutuksia arvioitaessa jäävän huomiotta, että prosesseihin tulee sitoutumaan myös muiden oikeudenomistajien aikaa ja rahaa. Tämän lisäksi, niin yleistä kalatalousetua valvovat

viranomaiset ja hankkeiden vesialueilla toimivat julkisrahoitteiset kalatalousalueet tulevat omalta osaltaan sitomaan julkisen talouden kustannuksia ehdotettuihin menettelyihin, vaikei niitä olekaan julkisen talouden kustannuksia eriteltäessä edes mainittu. Lisäksi yksityiset oikeudenhaltijat tulevat valvomaan omija etujaan, koska virtaaman säätelyyn liittyvät kysymykset herättävät perustellusti huolia, rippumatta siitä onko kysymys markkinaehtoisesta toiminnasta vai viranomaisen käynnistämästä toimesta.

Toiminnanharjoittajan kustannusvastuuta rajaava ympäristövastuudirektiivin poikkeus on pantu täytäntöön eräiden ympäristövahinkojen korjaamisesta annetulla lailla. Tämän poikkeuksen mukaan toiminnanharjoittajan ei tarvitse vastata laissa tarkoitetuista ympäristövahingon korjaamiseen liittyvistä kustannuksista, jos toiminnanharjoittaja voi osoittaa, että vahinko johtuu viranomaisen antaman määräyksen tai ohjeen noudattamisesta, jollei kyse ole toiminnanharjoittajan omasta toiminnasta aiheutuneen päästön tai muun tapauksen takia annetusta määräyksestä tai ohjeesta (s. 29-30).

Ongelmaksi tulee tässä kohdassa muodostumaan, että tietoa, jonka pohjalta voitaisiin lähteä erottelemaan eri tilanteissa syntyneitä vahinkoja ja kuinka niitä lähdettäisiin vesialueella arvioimaan ei ole. Tämä tulee asettamaan korvausvaatimuksia jälkikäteen selvittäville, todella hankalaa asemaan, koska esimerkiksi maapuolen kiinteistön tulvimisen seurauksena aiheutuneet vahingot ovat huomattavasti helpommin ja välittömästi todettavissa. Korvattavaksi kuuluvat vahingot voivat olla samoja, mutta ilman vertailukelpoista tietoa ollaan tilanteessa, että omaisuuslajit tulevat olemaan eri asemassa.

Vaikka mietinnössä korostetaan, että

Toimien viimesijaisuuden ja niiden käyttötilanteiden arvioidun harvalukuisuuden takia niistä aiheutuvat vaikutukset eivät kuitenkaan olisi suoraan rinnastettavissa säännönmukaisesti toteutetusta lyhytaikaisäädöstä johtuviin vaikutuksiin.

tosiasiassa mahdolliset erot olisivat hyvin tapauskohtaisia. Vaikutukset olisivat erotettavissa ainoastaan niillä alueilla, joihin vaikutus ei tavallisesti lyhytaikaisäädön osalta ulotu.

Ehdotusten mukaan Lupa- ja valvontavirasto voisi sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseksi Energiaviraston hakemuksesta määrätä hankkeesta vastaavan poikkeamaan väliaikaisesti juoksutusta ja vedenkorkeutta koskevista määräyksistä sekä antaa muita tarpeellisia määräyksiä. Ehdotukset eivät velvoittaisi viranomaisia säätelymekanismin hyödyntämiseen, vaan asian vireille saattaminen olisi Energiaviraston harkinnassa. Lupa- ja valvontaviraston päätöksessä annettavien määräysten kohteena olevat vesivoimalaitokset olisivat tyypillisesti isoja voimalaitoksia. Määräyksiä voitaisiin tarvittaessa kohdistaa myös laitosten luvista erillisiin säännöstelylupiin, joiden määräykset vaikuttavat laitoksilla toteutettavissa oleviin juoksutuksiin.

Tämä mietinnössä tehtävä esitys ei ole ollut säännöstelylupien osalta valmistelun aikaisemmassa vaiheessa esillä ja laajentaa nähdäksemme huomattavasti ehdotettujen toimien potentiaalista vaikutusala ja niiden joukkoa, johon haitalliset vaikutukset voivat kohdistua, mutta tätä laajennuksen vaikutusta ei voida mietinnössä käsiteltävän riittävästi.

Pelkkä toteaminen, että

Jos poikkeuksellisten suurten juoksutusten kesto muodostuisi lyhytaikaista pidemmäksi, esimerkiksi jaksoittain tapahtuen useiden viikkojen tai jopa kuukausien aikana, voisivat juoksutukset todennäköisesti vaikuttaa jossain määrin myös voimalaitosten yläpuolisten pintavesien tilaan.

Tällaisissa tilanteissa juoksutuksia voimalaitosten yläpuolisista järvistä tai tekoaltaista olisi tarpeen kasvattaa, jolloin veden pinta näissä säännötellyissä järvissä ja tekoaltaissa laskisi suunniteltua nopeammin ja mahdollisesti suunniteltua alemmaksi.

ei voida pitää riittävän, kun mietinnöstä ei millään tavalla käy ilmi kuinka suureen osaa vesitöistä tämä vaikutus voisi kohdistua. Tämä tuo korostetusti esille, kuinka suppealla muutoksella ollaan saamassa aikaan poikkeusmenettely, jota hyödyntäessään viranomainen voisi vaikuttaa lukemattomiin oikeussuhteisiin tavalla jota on vaikea ennakoida.

Samalla jätetään käyttämällä ilmaisia kuten ” tyypillisesti isoja voimalaitoksia”, viranomaisille huomattavaa harkintavaltaa. Tarkoitushan ei ole ei ole menettelyllä valmistautua tyypillisiin ongelmatilanteisiin, jolloin viranomainen huolellisesti toimiessaan varautumisen näkökulmasta pyrki omia toimintavaihtoehtojaan parantamaan maksimaalisesti. Kun kysymys on vielä ns. olemassa olevasta kyvykkyydestä, joka kaiken lisäksi on käytettävissä vain viranomaisen näkökulmasta oman työvoiman kustannuksen hinnalla, on aivan ilmeistä, että mietinnössä ehdotetut toimet ovat viranomaisenkin näkökulmasta edullisia. Tämä näyttäytyy etenkin tavoiteltavalta tilanteesta, jossa peräänkuulutetaan säästöjä.

Lupa- ja valvontaviraston päätös olisi ehdotuksen mukaan voimassa enintään kuusi vuotta (s. 33). Kun tämä yhdistetään ehdotukseen, että

Päätöksen voimassaoloa olisi mahdollista hakemuksesta jatkaa enintään kuudella vuodella kerrallaan, jos sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaaminen sitä edellyttää, eivätkä olosuhteet olisi muutoin olennaisesti muuttuneet.

voidaan todeta, että ilman, että vesitalouslupien uudelleenarviointia ylipäätään viedään läpi koko valtakunnan tasolla, nyt ehdotetut poikkeamisluvat muodostuvat helposti pysyviksi järjestelyiksi. Vaikka kysymys olisi yksittäisen luvan maksimista, ehdotetun sääntelyn tavoitteet huomioiden ja lupaprosessin kustannusten minimoinnin tarve, on vaikea nähdä, etteikö järjestely helposti muodostuisi pysyvän kaltaiseksi, toistuvien poikkeuslupien seurattessa toisiaan.

On ehdottoman tärkeää, että ehdotettujen säännösten nojalla toteutettavat toimenpiteet rajattaisiin kaikissa tilanteissa vain siihen, mikä on välttämätöntä sähköjärjestelmän palauttamiseksi normaalitilaan. Tätä olisi kuitenkin ehdottomasti tarkennettava niin, että kysymys on valtakunnan tason häiriön torjumisen viimesijaisesta välineestä.

Kun mietinnössä esitetään vesilakiin lisättäviksi säännökset väliaikaisesta lupamääräyksistä poikkeamisesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta, puhutaan haitankärsijöiden näkökulmasta aivan minimitasosta. Poikkeuksellisista toimista johtuvat edunmenetykset ehdotetaan korvattaviksi valtion varoista, mikä on Keskusliiton mielestä kannatettava vaihtoehto. Mietinnön perustelu, että sähköjärjestelmän käyttövarmuus, on tärkeää koko yhteiskunnalle, on ilmeinen, eikä siihen ole huomautettavaa.

Kun kuitenkin mietinnössä otetaan linjaksi, että korvattaviksi voisivat tulla omaisuutta välittömästi kohdanneet edunmenetykset, joudutaan tilanteeseen, että vesialueenomistajille kohdistuvat vahingot jäisivät suurelta osin korvaamatta. Vaikka esityksessä on lähdetty siitä, että toimista haittaa kärsivillä olisi oikeus saada korvausta muusta kuin vähäisenä pidettävistä, omaisuutta välittömästi kohdanneista edunmenetyksistä, tarkoittaa tämä käytännössä merkittävää rajausta valtion korvausvelvollisuuteen. Kun lähtökohtana pidetään, että haittaa kärsivien tahojen tulisi oma-aloitteisesti esittää asiaa koskeva korvausvaatimus Lupa- ja valvontavirastolle, tarkoittaa tämäkin

käytännössä kynnystä korvattavalle vahingolle, koska tosiasiallisesti pelkkä vahingon toteaminen, ei riitä. Tämän tiedetään sääntelytutkimuksessa muodostavan korvauksia rajaavan tosiasian.

Tässä yhteydessä on muistettava, että omistajan edellytykset hyötyä vesialueestaan ovat huomattavasti rajallisemmat kuin maapuolen kiinteistöjen osalta, kun asiaa tarkastellaan esimerkiksi vesilain yleiskäyttöoikeuksien kautta. Pääsääntöisesti nyt kyseeseen tuleville vesialueille omistuksesta hyötyminen varallisuutena on käytännössä täysin sidottu sen tuottoon, lue kalaston hyödynnettävyyteen, joko omaan käyttöön tai lupatulojen kautta.

Kun mietinnön ehdotuksissa todetaan, että tarkoitetusta lupamääräyksistä poikkeamisesta voisi aiheutua haitallisia vaikutuksia muulle yritystoiminnalle, ja erityisesti kalataloudelle ja kalastukseen tukeutuville matkailuelinkeinoille, tulisi sanamuodon olla "voisi" sijaan olla "tulee aiheutumaan". Kysymys ei ole siitä, että haitta kohdistuisi pelkästään elinkeinovapauden piirissä olevalle yritystoiminnalle, koska suuret veden virtaaman muutokset voidaan osoittaa aiheuttavan pitkäkestoisia haittavaikutuksia vesialueilla.

Esitetty toiminta heikentää vedenlaadun ja virtausten muutosten takia kalojen kudun ja lisääntymisen onnistumista sekä poikasvaiheiden eloonjäntiä. Eikä vaikutus tule rajautumaan pelkästään välittömästi voimalaitoksen yhteydessä olevaan vesialueeseen, vaan säännöstelylupien piirissä on valtaosa suurista reittivesistämme. Kun mietinnössä todetaan, että

Kalastuselinkeinolle ja kalastukseen tukeutuville matkailuyrityksille yhden kalojen vuosiluokan menettäminen tai heikentynyt poikastuotanto voisi näkyä saaliiden pienenemisenä koko vuosiluokan elinkaaren ajan. Eri kalalajien elinkaari vaihtelee lajeittain huomattavasti ollen yleisesti noin kymmenestä kahteenkymmeneen vuotta.

on pakko painottaa, että vaikutukset eivät rajaudu vain yhteen vuosiluokkaan, koska ympäristön muutokset eivät rajaudu vain viimeisimpään vuosiluokkaan, vaan riippuen lajista ja ympäristöstä vaikutukset ovat suurimmat 0-2 vuotiaiden kalojen joukossa.

Vaikka mietinnössä on tunnistettu, että

Kuten jäljempänä luvussa 4.3.2 kuvataan suuret ja nopeat virtaaman vaihtelut voivat vaikuttaa kalastoon myös vesiekosysteemissä tapahtuvien eliöstön ja kasvillisuuden muutosten kautta. Myös kalanviljelyyn poikkeukselliset virtaaman vaihtelut voisivat vaikuttaa haitallisesti heikentyneen vedenlaadun ja mahdollisten yli- ja alivirtaamien aiheuttamien teknisten ongelmien kautta.

rajautuvat tunnistetut vahingot vain virtaaman vaihtelun suoraan kytkeytyviin ilmiöihin, vaikka poikkeusluvalla tapahtuvan toiminnan vaikutusten laajuus on lisäksi riippuvainen voimalaitosten ja säätelykohteiden yläpuolisten vesistöjen vedenpinnan laskustakin.

Vaikka luvussa 4.3.2. ja eteenpäin on kalastoon liittyvien vaikutusten jälkeen nostettu esille virtaamamuutosten haitalliset vaikutukset vesistön pohjaeläimistöön, sekä haitallisia vaikutuksia myös ranta- ja vesikasvillisuuteen kokonaisuus osittaiseksi. Esimerkinomaisesti voidaan todeta, että kevätkutuuisten kalojen rantamatalaan tapahtuvan kudun tuhoutuminen, ei vaadi kuin vedenpinnan laskua, kun taas poikkeusta seuraava vedenvähyys ja siitä seuraavat vahingot kuivilleen jäävillä alueilla ovat välillisiä vahinkoja vaihtelevasta juoksutuksesta, jotka jäävät huomiotta.

Poikkeuksellisen juoksutuksen vaikutus virtavesien tilaan olisi suurinta kohteissa, joissa uoman tila ja virtaamavaihtelu olisi poikkeustilannetta lukuun ottamatta lähellä luontaista ja yleensä näihin kohteisiin on satsattu ja huomattavia määriä niin julkista kuin yksityistäkin rahaa kunnostus- ja

ennallistamistoimien muodossa. Ottaen huomioon kuinka yleistä lyhytaikaissäännöstelyä, jo vesivoimateollisuuden omienkin lukujen valossa on, tehdään mietinnössä pitkälle menevä päätelmä (s. 45), että jos

uomassa harjoitettaisiin normaalitilanteessakin lyhytaikaissäännöstelyä, poikkeustilanteessa muutos nykytilaan ja näin ollen vaikutus jäisi vähäisemmäksi. Jos vaikutusalueen morfologinen rakenne ja virtausolosuhteet olisivat vesirakentamisen vuoksi täysin muutettuja, kuten voimalaitospadoilla allastetuilla jokijaksoilla, lyhytaikaisen poikkeusjuoksutuksen vaikutus vesimuodostuman tilaan ja vesieliöstöön ja niiden elinympäristöön jäisi todennäköisesti melko vähäiseksi, jollei poikkeusjuoksutukseen liittyisi patoaltaiden pinnan laskua huomattavasti normaalia alemmaksi.

Tämän väitteen jatkeeksi toivosi kuitenkin sen toteutumisesta selvemmin, että mietinnössä esitetä näiden toimien rajaamista esimerkiksi pelkästään voimakkaasti muutettuihin vesistöihin, jolloin paljon pienemmätkin ja lyhytaikaisetkin muutokset juoksutuksessa voivat saada aikaan vastaavia vahinkoja, jotka nyt esitetään toistuvien ja pitkä-aikaisten poikkeamisten hyödyntämisestä.

Kun siirrytään takaisin ihmisen toiminnalle aiheutuvan haittaan, on hyvä huomata, että liikkumiselle aiheutuvat ongelmat ja rantarakenteiden vahingot tunnistetaan. Sama koskee muidenkin niin luonnonvaraisten kuin villienkin eläinten liikkumista ja niiden pitoon liittyviä rakenteita. Kuitenkin kalastukselle aiheutuvat haittavaikutukset käsiteltäessä tunnistetut haitat ja esimerkein havainnollistetut vahingot rajautuvat pyydysten likaantumiseen, rikkoontumiseen tai katoamiseen. Tämä on seurausta siitä, ettei vahinkoa ole arvioitu kalastusoikeuden kautta ja tällöin on jäänyt tunnistamatta, että kalastusoikeuden varaan rakentuva toiminta on se sitten omistajan oman omaisuuden käyttöä, yleiskalastusoikeuksiin nojaava yleiskäyttöä, kaupallista kalastusta tai opastointia, että jos välilliset vahingot jätetään korvaamatta, valtaosa vahingoista jää korvaamatta kokonaan. Tällä on kuitenkin suoraa vaikutus omaisuuden arvon pysyvyyden kuin siitä johtuvien velvoitteiden täyttämisen edellytyksiin.

Kuten jäljempänä esitetty perusoikeustarkastelu tulee osoittamaan, kalastusoikeuteen eduskunta on nähnyt edellytyksiä puuttua sitä toistuvasti kaventaa, ja tällöin perusteluina on ollut nimenomaan, että kalojen ollessa ”jatkuvasti uusiutuva varallisuusarvoinen objekti”, rajaukset olisivat mahdollisia ja hyväksyttävissä. Säänneltyjen vesistöjen osalta tämä ”jatkuvasti uusiutuva” on kuitenkin käytännössä riippuvainen ihmisen toimien riittävät, pääosin juuri lupamääräysten kautta, eli ovatko vesitalousluvassa asetut velvoitteet kohdallaan.

Tosiasiaa näin harvoin on, koska lupien ehdot pääosin on laadittu aikana, jolloin kakkia vaikutuksia ei ole tunnistettu, niiden täyttämisen edellytykset ovat ajan saatossa estyneet tai muuttuneet mahdottomiksi, jolloin niitä on viranomaisten myötävaikutuksella muutettu, tai niitä ei ole toteutettu ollenkaan, kuten lupaehtojen vastaisesti puuttuvat kalatiet osoittavat. Kuitenkin samalla vastuu kalastuksen järjestämisestä lainsäädännön puitteissa on edelleen vesialueen omistajilla, kaikkine edelleen kasvavine velvoitteineen. Tätä taustaa vasten ehdotus, että vain välittömättä vahingot korvaukset tulisivat korvattaviksi toistaa samaa kaavaa, kuin aikaisemmat ratkaisut jatkaen vesialueen omistuksen kuin kalastusoikeuden haltijan omistuksen arvon rapauttamista.

Mietinnön esitystä yksittäiset korvausasian ratkaisemisesta asianosaisen hakemuksesta, kun taas laaja-alaisia tai lukumäärällisesti suuria korvausasioita varten ehdotetaan viranomaisvetoista menettelyä, voidaan pitää perusteltuna, kuitenkin se seikka huomioiden, että yksityisen edellytykset selvittää vahingon laatua on pidettävä vesialueen osalta varsin heikkona. Kun Lupa- ja valvontaviraston ehdotetaan toimien käytön jälkeisestä selvityksestä ilmenevien tietojen perusteella antaa korvauksia koskevan esityksen laatimisen viran puolesta Energiaviraston tehtäväksi, olisi

Keskusliiton mielestä perusteltua kiinnittää enemmän huomiota siihen tosiseikkaan, ettei Energiavirastolla tällaista osaamista ole. Kun jälkikäteinen selvittäminen poikkeaa muusta vesilain lupajärjestelmästä, olisi tätä valintaa pystyttävä perustelemaan muullakin kuin menettelyn oletetulla harvinaisuudella. Kun edunmenetyksen korvaamista koskevat asiat ratkaistaisiin Lupa- ja valvontavirastossa poikkeuksellisten toimien käytön jälkeen, olisi myös perusteltua kirjoittaa auki, että valituskelpoisesta päätöksestä on odotettavissa vielä oikeudenkäyttöön liittyvät kustannukset.

Kun mietinnössä todetaan, ettei Energiavirastolla ei ole ennestään näiden laatimiseksi tarvittavia tietoja vesiolosta ja toimien ympäristövaikutuksista, ehdotetaan Energiavirastolle oikeutta saada tehtävien hoitamiseksi tarvittavia tietoja muilta viranomaisilta ja esimerkiksi hankkeesta vastaavalta, tämä kuitenkin näyttää tarkoittavan vain tiedonsaantioikeuden perustelemista. Vaikka ehdotuksissa tunnustetaan, että viranomaisresurssien näkökulmasta selvitysten ja esitysten laatimiseen tarvittavaa asiantuntemusta on todennäköisesti aiheellista hankkia ulkopuolisena palveluna, että painopiste huomioiden soveltuvaa osaamista tulee olla myös viranomaisella itsellään. Jotta vahinkojen määrittäminen olisi ylipäätään mahdollista olisi kalatalousvahinkojen osalta perusteltavampaa osoittaa selvitysvastuu sektoriviranomaisten tehtäväksi, jotta yleinen ympäristöetu ja kalatalousetu tulisivat asianmukaisesti huomioituiksi.

Selvityksen hankkimista ennakkoon, on Keskusliiton näkökulmasta pidettävä vähimmäisvaatimuksena, mikäli toimintaa aiotaan missään muodossa jatkossa edistää. Kuitenkin kun mietinnössä (s. 34) puhutaan,

Vesivoiman hetkellisiä lisäysmahdollisuuksia ja niiden vaikutuksia olisi tarkoituksenmukaista selvittää etukäteen keskeisten viranomaisten ja hankkeesta vastaavien yhteistyönä. Tällainen selvitystyö tukisi poikkeamista koskevan hakemuksen laadintaa, mutta selvitystyöllä ei miltään osin ratkaistaisi poikkeamisen edellytyksiä. Poikkeamista koskevan päätöksen merkityksen ja viranomaisten keskinäisen tehtävienjaon näkökulmasta jatkovalmistelussa tulisi selvittää, olisiko tällaisen selvitystyön perusteista säädettävä lailla.

on varsin selvää, että edellytyksiä ei tulla arvioimaan tavalla, jossa edes toteutuvasta poikkeamasta välittömästi kärsivät oikeudenomistajat tulisivat huomioituksi lukuun ottamatta juuri vesivoimatoimijoita.

Mietinnön oletuksena on, että ensi vaiheessa tehtävän poikkeamismahdollisuuksia kartoittavan selvityksen laadinnasta aiheutuisi kustannuksia ennen muuta viranomaisille, mutta tietojen pyytämisen osalta näytetään päätyvän siihen virheelliseen päätelmään, että voimalaitosten omistajat tai säännöstelyluvan haltijat olisivat ainoat tahot, joilta selvityksen laatimiseksi tarpeellisia tietoja olisi haettava. Poikkeamismahdollisuuksien kartoittaminen olisi perusteltua toteuttaa yhtenä valtakunnallisena ja kaikki olennaiset vesistöt sekä voimalaitokset kattavana selvityksenä, jotta samalla tulisi huomioituksi myös muut valtakunnalliset strategiat vesistöjen käytön ja kalastojen osalta, juuri uudistettava vaelluskalastusstrategia tässä yhtenä esimerkkinä huomioitavista asiakirjoista.

Kun poikkeamista koskevassa hakemusvaiheessa kustannuksia aiheutuisi pääasiallisesti hakijana toimivalle viranomaiselle (Energiavirastolle) sekä hakemuksen käsittelevälle Lupa- ja valvontavirastolle (s 35), sivuutetaan se tosiasia, ettei kummallakaan viranomaisella ole kaikkea tarvittavaa tietoa tai osaamista, joten elinvoimakusten, Luonnonvarakeskuksen kuin Suomen ympäristökeskuksenkin työpanos voi muodostua huomattavaksi. Kustannuksia aiheutuisi niin ikään menettelyyn osallistumisesta niiden voimalaitosten omistajille tai säännöstelyluvan haltijoille, joita hakemus koskisi. Kun lähtökohta on, että kyse olisi ennen muuta suuremmille, tuotantoaan säättämään kykeneville voimalaitoksille sekä valtiolle säännöstelyluvan haltijana aiheutuvista

kustannuksista, sivuutetaan se tosiasia, että muut tahot, joiden oikeuksiin ja etuihin menetellyllä puututaan tulevat asiassa aktivoitumaan.

Keskeinen merkitys työryhmän esittämien säännösehdotusten soveltamiselle kaikkien oikeudenhaltijoiden näkökulmasta olisi Keskusliiton näkökulmasta vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja niistä aiheutuvia vaikutuksia koskevalla etukäteisellä selvitystyöllä. Tällaista selvitystä ei kuitenkaan ole perusteltua toteuttaa pelkästään viranomaisvetoisesti ja luvanhaltijoita tarvittavalla tavalla osallistamalla, koska nyt esitetyssä muodossaan haitankärsijät jäävät rippumatta asemastaan passiivisiksi subjekteiksi, joiden ympäristöstä ja toiminnan edellytyksistä päättävät jotkut muut.

Nyt mietinnössä esitetään, että selvityksessä tulisi kartoittaa ne kohteet, joissa vesivoimatuotannon tilapäinen lisääminen olisi toteutettavissa teknisesti ja vähiten ympäristöllisiä haittavaikutuksia aiheuttavalla tavalla, vaikka ulkopäin tarkasteltuna, nyt ollaan viemässä läpi lainsäädäntötoimia, ilman että toiminnan edellytykset olisivat ensin selvitetty. Selvitys olisi ehdottomasti toteutettava yhtenä valtakunnallisena lupamääräyksistä poikkeamisen mahdollisuuksia kartoittavana selvityksenä. Etukäteinen selvitystyö ei tukisi pelkästään sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevan hakemuksen laadintaa, koska sitä kautta menettely tulisi näkyväksi tavalla, joka tekisi koko menettelyn vaikutusten laajuuden arvioimisen mahdolliseksi ja yhteiskunnallisen keskustelun kohteeksi.

Työryhmän työn aikana tunnistettu vaihtoehto, jossa etukäteisen selvityksen perusteista säädettäisiin lailla, olisi ehdottomasti perusteltua niin oikeusturvan kuin ennakoitavuudenkin näkökulmasta. Esityksessä on aivan perustellusti nostettu vesilaisissa lain tasolla säänneltyjä selvityksiä, joita ovat muun muassa vesilain 18 luvun 3 a §:ssä tarkoitettu vesistöalueen padotus- ja juoksutusselvitys sekä 19 luvun 7 §:ssä tarkoitettu säännöstelyä koskeva selvitys. Selvityksen perusteista säätäminen laissa olisi Keskusliiton näkemyksen mukaan prosessin avoimuuden ja viranomaisten selkeän tehtävänjaon ja kaikki tahojen kuulemisen, ehdottomasti perusteltua. Se mikä selvityksessä esitetään tarkan sääntelyn kääntöpuolena, on tosiasiasa kaikkien tahojen oikeusturvan ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamista. Koska mietinnössä nostetaan erikseen esille, että monet selvitystyössä käsiteltävistä tiedoista voisivat olla salassa pidettäviä esimerkiksi liikesalaisuuksina tai turvallisuuteen liittyvin perustein, on ehdottoman tärkeää, että asianosaille, joihin myös haitankärsijät lukeutuvat, taataan lainsäädännöllä pääsy heidän oikeuksiinsa ja velvollisuuksiin vaikuttavaan päätöksentekoon. Jatkovalmistelun lähtökohdaksi on otettava selvitystyötä koskevien säännösehdotusten laatiminen.

Vesipuidedirektiivin mukaiset vesienhoidon ympäristötavoitteita koskevat poikkeukset on mietinnössä lähinnä käsitelty lähinnä siitä näkökulmasta, että toimenpiteet (poikkeukselliset juoksutukset ja virtaamamuutokset) ”voisivat joissakin” tilanteissa vaarantaa EU:n vesipuidedirektiivin mukaisten vesien tilatavoitteiden saavuttamisen tai aiheuttaa direktiivissä tarkoitettua vesimuodostuman tilan heikentymistä. Toimeksiannon muotoilun takia poikkeamiselle varattuihin kohtiin on tartuttu mahdollisuuksina, vaikka niin direktiivin 4.6 artiklan mukainen ylivoimaisia esteitä koskeva poikkeus kuin 4.7 artiklan hankekohtainen poikkeus tulee yleisen doktriinin ja EU-tuomioistuinten oikeudenkäytön valossa nähdä juuri poikkeuksina. Kun lupamääräyksistä poikkeamisen mahdollistava päätös olisi nyt esitetyssä muodossa tarpeen antaa etukäteen, jotta toimiin voitaisiin häiriötilanteen sattuessa tarvittaessa ryhtyä viipymättä, ei voida pitää perusteltuna tuomioistuimen sanmuodosta lähtevässä tulkintatavassa, että häiriötilanteet olisivat direktiivin 4.6 artiklassa tarkoitettulla tavalla ennakoimattomia. Koko lainsäädäntötoimen

aukikirjoitettu tarkoitus, kun on hallitusohjelmakirjauksesta lähtien nimenomaan varautua tiettyihin epätodennäköisiin tilanteisiin.

Valmistelussa on aivan oikein todettu, että direktiivin 4.6 artiklan mukaisen poikkeuksen käyttö edellyttää vesimuodostuman ennallistamista niin pian kuin se käytännössä on mahdollista, mikä on nyt selvästi ristiriidassa nyt säädettäväksi esitettyjen vahinkojen korvaamisen rajaamisen kanssa, jotka eivät tähtäisi ennallistamiseen ensinkään, vaan edunmenetysten korvaamiseen osittain.

Näistä lähtökohdista työryhmä on päätenyt pitämään ehdotetun mekanismin kannalta sopivampana direktiivin 4.7 artiklassa säädettyä, uusiin hankkeisiin ja toimintoihin sovellettavaa poikkeusta. Artiklan viittausta ”uusiin toimiin” on kansallisesti sekä myös direktiivin toimeenpanostrategian ohjeissa tulkittu siten, että se kattaa myös olemassa olevien toimien muuttamisen lupaa edellyttävällä tavalla. Koska poikkeus on uusi, olisi kuitenkin taas nostettava vielä selkeämmin esille, ettei oikeudenkäyttöä poikkeuksen soveltamisesta ei vielä ole ja kansallista täytäntöönpanoa vielä odotellaan. Nyt vaikutta kyynisesti prosessia ulkopäin tarkastelevasta näkökulmasta siltä, että poikkeusjärjestelmästä säätämällä pyritään luomaan lainsäätäjälle paine tämän nimenomaisen tarpeen huomioimiselle yleisistä 4.7 artiklan poikkeusperiaatteista kansallisesti implementoitaessa.

Kun mietinnössä on käsitelty omaisuudensuojaa, päähuomio on ollut vesivoimassa ja sen tuottajien asemassa. Vaikka samalla todetaan säännösehdotusten mukaisiin toimiin ryhtymisestä voivan aiheutua myös kolmansien tahojen omaisuudensuojan kannalta merkityksellisiä edunmenetyksiä. Edunmenetyksiä voisi aiheutua muun muassa toimien vaikutusalueella oleville kiinteistöjen ja rakennelmien omistajille sekä erityisten oikeuksien haltijoille, jotka voisivat olla niin oikeushenkilöitä kuin luonnollisia henkilöitä. Näitä haittavaikutuksia on kuvattu tarkemmin vaikutusten arviointia koskevassa luvussa 4.2., mutta arviossa jää puuttumaan kuinka välittömäksi vaikutus omistajille muodostuu.

Kun omistusoikeuteen lasketaan perustuslakivaliokunnan lausuntoihin nojaten periaatteessa kaikki oikeudet, jotka eivät lain mukaan kuulu muulle kuin omistajalle tai ole siitä erotetut. Jos omistusoikeuteen kuuluvia oikeuksia vähennetään, puututaan samalla omaisuuteen, vaikka omistusoikeuden kohteena olevaan esineeseen ei suoraan kajottaisikaan. (HE 309/1993 vp, s. 62–63). Perustuslain 15 § suojaa siten omistusoikeuden lisäksi myös omaisuuden tosiallista käyttöä ja hyödyntämistä.

Vaikka mietinnössä erikseen todetaan, että perusoikeussuojan taso vaihtelee sen mukaan, koskeeko perusoikeusrajoitus lähinnä oikeushenkilöä omistajana niin, että vaikutukset luonnollisiin henkilöihin ovat enintään välillisiä (ks. esim. PeVL 17/1997 vp, s. 3), ei esityksen vaikutuksia vesialueen omistajiin tai kalastusoikeuksien haltijoihin ole arvioitu. Kysymyksessä ei ole mikään helposti yleistettävissä oleva joukko, koska jo pelkästään yhteisten vesialueiden osakaskuntia on yli 20 000. Kun mietinnössä todetaan, että perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että laissa asetettavien velvollisuuksien koskiessa pörssiyhtiöitä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä lainsäätäjän liikkumavara on omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempi kuin silloin, kun sääntelyn vaikutukset muodostuisivat hyvin välittömiksi oikeushenkilön

taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle, argumentaatio jää tältä osin kesken. Vaikka sääntelyn piiriin tulevat luvanhaltijat olisivat lähtökohtaisesti kookkaampia vesivoimalaitoksia omistavia oikeushenkilöitä (mahdollisesti pörssiyrityksiä), eivät vaikutukset luonnollisten henkilöiden omaisuuden suojaan jää välillisemmiksi vesialueiden omistuksen osalta. Itse asiassa hajautetun yksityisen vesialueenomistuksen takia, vaikutukset ovat välittömät, kuten asiaa kalastusoikeuden kautta tarkastellessa huomaa.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan vesialueen omistusoikeus kattaa myös kalastusoikeuden ja kalastusoikeus nauttii perustuslain takaamaa omaisuudensuojaa (ks. esim. PeVL 58/2014 vp s. 3). Valiokunta on aiemmin katsonut muun muassa, että kalastusoikeudella ymmärretään suojattua valtaa harjoittaa kalastusta määrätyllä vesialueella. Kalastusoikeuteen on katsottu kuuluvan myös oikeuden vesialueen kalakannan taloudelliseen hyväksikäyttöön ja oikeuden järjestää vesialueen käyttö ja hoito (ks. esim. PeVL 8/2012 vp, s. 2/I, PeVL 20/2010 vp, s. 2/I, PeVL 8/1996 vp ja PeVL 13/1989 vp). Toisaalta perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella omaisuudensuojasäännöksen turvaamaan kalastusoikeuteen on säädettyjä rajoituksia, kuten itse kalastamiseen liittyviä rajoituksia ja kieltoja sekä velvoitteita hyväksyä muunkin kuin omistajan oikeus kalastaa vesialueella. Erityisesti arvioidessaan yleiskalastusoikeudesta seuraavia rajoituksia vesialueen omistajan oikeuksiin perustuslakivaliokunta on ottanut lähtökohdaksi se (ks. esim. PeVL 58/2014 vp s. 3), että vesistöissä vapaasti liikkuva kalakanta on valtiosäännön kannalta jatkuvasti uusiutuva varallisuusarvoinen objekti ja että vesialueen omistamisen kautta kalakantaan muodostuva kalastusoikeus on sangen erikoislaatuinen omaisuudenlaji (ks. esim. PeVL 8/2012 vp, s. 3/I ja PeVL 8/1996 vp, s. 3/I).

Kuitenkin tämä edellyttäisi, vesistöissä vapaasti liikkuva kalakanta olisi tosiallisesti jatkuvasti uusiutuva varallisuusarvoinen objekti, näin ei kuitenkaan ole kuin osan kalakantojen osalta ja keskeisin syy tälle liikkuvuuden estymiselle ovat ihmisen rakentamat padot. Nyt esitetty säätely tulee vaikuttamaan suoraan vesialueen omistukseen nojaavaan kalastusoikeuteen ja tätä kautta kaikkeen kalastukseen riippumatta siitä onko kysymys omistajan oikeudesta, yleiskalastusoikeuden varassa toimimisesta tai kaupallisesta toiminnasta.

Perustuslakivaliokunta on (PeVM 25/1994 vp, s. 4–5) asettanut seuraavat edellytykset perusoikeuksien rajoittamiselle: 1) rajoitusten tulee perustua laintasoiseen säädökseen, 2) rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, 3) rajoitusperusteiden tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävissä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia, 4) lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen kuuluvaa rajoitusta, 5) rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon, 6) perusoikeutta rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä, eivätkä 7) rajoitukset saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Edellä esitetyn valossa omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset (ks. esim. PeVL 32/2010 vp, s. 4). Tältä osin keskeisiä kriteereitä ovat erityisesti rajoitusten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuus, suhteellisuus, hyväksyttävyyttä sekä yhteiskunnallisen tarpeen painavuus. Vaikkei perustuslain 15 §:n 1 momentin säännöksestä kuitenkaan perustuslakivaliokunnan lausuntojen perusteella johdu vaatimusta korvata omistajalle mitä tahansa käyttörajoitusta eikä täyden korvauksen vaatimusta korvauksia myönnettäessä, nyt ehdotettu korvausten rajaus tulee uutena rajauksena kaikkien aikaisempien rajoitusten päälle, jotka nekään eivät ole korvanneet aikaisempia rajauksia kuin osittain. Vesialueen omistuksen näkökulmasta nämä rajoitukset koskevat niin aikaisempaa korvauskäytäntöä vesilain mukaisissa

hankkeissa, jossa korvauksia ei määrättäessä ole koskaan kohdistunut koko nykyisin haitasta kärsivien joukkoon. Tähän päälle tulevat lisäksi lainsäädännön nojalla annetut kiellot ja rajoitukset, jotka ovat vaelluskalakannoista puhuttaessa käytännössä kokonaan seurausta luontaisen kalankulun estymisestä.

Kun omaisuuden käyttörajoituksen korvaaminen on yksi kokonaisarviointiin vaikuttava osatekijä, joka otetaan huomioon selvitettyä, onko käyttöoikeuden rajoitus omaisuuden perustuslainsuojan kannalta sallittua (ks. PeVL 38/1998 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunnan mukaan joissain tilanteissa käyttörajoitusta on kuitenkin voitu pitää niin merkittävänä, että se on tosiasiallisilta vaikutuksiltaan rinnastettu pakkolunastukseen (ks. (PeVL 21/1996 vp, PeVL 8/1986 vp), jota koskee täyden korvauksen vaatimus. Kun tarkastellaan kalastuslain 379/2015 55 § kalojen rauhoitusta ja sen nojalla Valtioneuvoston asetus kalastuksesta (1360/2015) 1 § rauhoitetut kalalajeja ja -kantoja, huomataan, että luonnonkierrossa olevat vaelluskalakannat ovat suurelta osin rahoituksen piirissä ja kalastuksen kohteena tulisi olla niiden korvaajiksi istutetut velvoitekalat.

Vesialueen omistajat ovat kalastusoikeuden haltijoina nimenomaan velvoitetut pyrkimään järjestämään lain tarkoituksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito siten, että turvataan kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto sekä kalavarojen ja muun vesiluonnon monimuotoisuus ja suojelu (kalastuslain 379/2015 1 §). Velvoitteeseen ei ole säädetty helpotuksia.

Muunlaisissa tilanteissa omaisuuden käyttörajoituksen korvaaminen on valtiosääntöoikeudellisesti luonnehdittavissa yhdeksi sääntelyn sallittavuuden kokonaisarviointiin vaikuttavaksi osatekijäksi, joka otetaan huomioon selvitettyä, meneekö käyttöoikeuden rajoitus omaisuuden perustuslainsuojan kannalta pidemmälle kuin tavallisella lailla on mahdollista säätää. Käytännössä nyt ehdotettu korvausten rajaus aiheuttaa taas menetyksen, joka realisoituessaan tarkoittaa uusia rajoituksia kalastukseen, joka on omistajalle ainoa vaihtoehto, koska vahinkoa ei nyt katsottaisi korvattavan. Tämä johtaa omalta osaltaan omaisuuden arvon vähenemiseen, koska yksinkertaistettuna suurin osa vesialueenomistajien ainoista tuloista on peräisin kalastusoikeuden luovutuksesta, joko suoraan kalastuslupatulojen kautta tai välillisesti kalastonhoitomaksukertymän omistajakorvausten kautta. Korvamatta jäävä vahinko, tulee siis kertautumaan tavalla, joka on tapahtunut jo vesien valjastamisen yhteydessä ja sitä seuranneiden kalastuksen sääntelytoimenpiteiden seurauksena toistuvasti.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna siihen vetoaminen, että perustuslain 15 §:ssä tarkoitettu omistusoikeudesta ja omaisuuden käytöstä nauttiminen on riippuvaista häiriöttömästä sähkönsaannista ja sen turvaamista yhteiskunnan turvallisuudesta ja elintärkeistä toiminnoista, ei oikein toimi. Omaisuuden suoja jää vesialueen omistuksen osalta sisällöltään vajaaksi riippumatta siitä onko sähkönsaantavuus juuri tällä tavalla turvattu, ja ei käyttövarmuuden turvaaminen, turvaava ehdotukset osaltaan perustuslain 15 §:n mukaisen omaisuudensuojan toteutumista kuin nimellisesti.

Tätä taustaa vasten näyttäytyy vesivoimalaitoksen luvanhaltija taattu korvaus tuottamastaan sähköstä sähköjärjestelmän taseselvityskäytäntöjen mukaisella korvauksella, varsin selkeästi kenelle kuuluvat hyödyt ja kenelle haitat ehdotetuista toimenpiteistä.

Poikkeamisesta haittaa kärsivien asemaa turvaisi mietinnön mukaan ehdotettu uusi 18 luvun 6 a §, jonka nojalla haitankärsijällä olisi mahdollisuus saada poikkeamisesta johtuvista edunmenetyksistä korvausta valtion varoista. Oikeus korvaukseen olisi kuitenkin rajattu vain omaisuutta välittömästi

kohdanneisiin edunmenetyksiin. Valtion varoista korvattavien edunmenetysten rajoittamista omaisuutta välittömästi kohdanneisiin edunmenetyksiin ei vesialueiden osalta voida pitää perusteltuna. Vaikka otettaisiin huomioon, että myös haitankärsijät hyötyisivät osaltaan ehdotuksissa tarkoitetuilla toimilla turvattavasta sähköjärjestelmän käyttövarmuudesta, tällä ei ole suoraa yhteyttä esimerkiksi kalastusoikeuden rajoittumisesta tai puuttuvaksi jäävästä vesialueen tuotosta, syntyviin menetyksiin. Tältä osin sähköntuottajat näyttäytyvät hyötävän vielä määritelmästä erikseen, kun hyödyllä tarkoitettaisiin korvausoikeuden perustavasta tapahtumasta tai toimista koituvaa yksilöllistä ja konkreettista hyötyä. Jos esimerkiksi poikkeamista tarkoitaviin toimenpiteisiin ryhtyneelle vesivoimalaitoksen luvanhaltijalle maksettaisiin edunmenetyksestä korvausta, tulisi siinä ottaa huomioon tämän luvanhaltijan toimenpiteillään tuottamasta lisävesivoimasta jo saama hyöty. Silti samaksi hyödyksi ei voimalatoimijoiden osalta laskettaisikaan seuraavan virkkeen mukaan

Kohdassa tarkoitettuna toimenpiteistä saatuna hyötynä ei pidettäisi sähköjärjestelmän käyttövarmuutta yhteiskunnan yhteisenä hyötynä ja intressinä, joka tulisi kaikkien yhteiskunnan jäsenten ja siis myös mahdollisten korvaukseen oikeutettujen tahojen eduksi.

Perustelu näyttäytyy siltä, että muiden mahdollisten korvaukseen oikeutettujen tahojen aseman on yleisten edellytysten osalta eri.

Samalla tavalla elinkeinovapauden näkökulmasta asiaa on arvioitu vain voimalaitostoimijoiden näkökulmasta, vaikka ehdotetulla säätelyllä tullaan vaikuttamaan vesialueilla elinkeinotoiminnassa täysin riippuvaisiin tahoihin.

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

Kun mietinnössä todetaan, ettei Energiavirastolla ei ole ennestään näiden laatimiseksi tarvittavia tietoja vesiolioista ja toimien ympäristövaikutuksista, ehdotetaan Energiavirastolle oikeutta saada tehtävien hoitamiseksi tarvittavia tietoja muilta viranomaistahoilta ja esimerkiksi hankkeesta vastaavalta, tämä kuitenkin näyttää tarkoittavan vain tiedonsaantioikeuden perustelemista. Vaikka ehdotuksissa tunnustetaan, että viranomaisresurssien näkökulmasta selvitysten ja esitysten laatimiseen tarvittavaa asiantuntemusta on todennäköisesti aiheellista hankkia ulkopuolisena palveluna, että painopiste huomioiden soveltuvaa osaamista tulee olla myös viranomaisella itsellään. Jotta vahinkojen määrittäminen olisi ylipäätään mahdollista olisi kalatalousvahinkojen osalta perusteltavampaa osoittaa selvitysvelvollisuus sektoriviranomaisten tehtäväksi, jotta yleinen ympäristöetu ja kalatalousetu tulisivat asianmukaisesti huomioituiksi.

Selvityksen hankkimista ennakkoon, on Keskusliiton näkökulmasta pidettävä vähimmäisvaatimuksena, mikäli toimintaa aiotaan missään muodossa jatkossa edistää. Kuitenkin kun mietinnössä (s. 34) puhutaan,

Vesivoiman hetkellisiä lisäysmahdollisuuksia ja niiden vaikutuksia olisi tarkoituksenmukaista selvittää etukäteen keskeisten viranomaisten ja hankkeesta vastaavien yhteistyönä. Tällainen selvitystyö tukisi poikkeamista koskevan hakemuksen laadinta, mutta selvitystyöllä ei miltään osin ratkaistaisi poikkeamisen edellytyksiä. Poikkeamista koskevan päätöksen merkityksen ja viranomaisten keskinäisen tehtävienjaon näkökulmasta jatkovalmistelussa tulisi selvittää, olisiko tällaisen selvitystyön perusteista säädettävä lailla.

on varsin selvää, että edellytyksiä ei tulla arvioimaan tavalla, jossa edes toteutuvasta poikkeamasta välittömästi kärsivät oikeudenomistajat tulisivat huomioiduksi lukuun ottamatta juuri vesivoimatoimijoita.

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

Kts kohdat 1 ja 2

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

Kts 1

Kun mietinnössä on käsitelty omaisuudensuojaa, päähuomio on ollut vesivoimassa ja sen tuottajien asemassa. Vaikka samalla todetaan säännösehdoitusten mukaisiin toimiin ryhtymisestä voivan aiheutua myös kolmansien tahojen omaisuudensuojan kannalta merkityksellisiä edunmenetyksiä. Edunmenetyksiä voisi aiheutua muun muassa toimien vaikutusalueella oleville kiinteistöjen ja rakennelmien omistajille sekä erityisten oikeuksien haltijoille, jotka voisivat olla niin oikeushenkilöitä kuin luonnollisia henkilöitä. Näitä haittavaikutuksia on kuvattu tarkemmin vaikutusten arviointia koskevassa luvussa 4.2., mutta arviossa jää puuttumaan kuinka välittömäksi vaikutus omistajille muodostuu.

Kun omistusoikeuteen lasketaan perustuslakivaliokunnan lausuntoihin nojaten periaatteessa kaikki oikeudet, jotka eivät lain mukaan kuulu muulle kuin omistajalle tai ole siitä erotetut. Jos omistusoikeuteen kuuluvia oikeuksia vähennetään, puututaan samalla omaisuuteen, vaikka omistusoikeuden kohteena olevaan esineeseen ei suoraan kajottaisikaan. (HE 309/1993 vp, s. 62–63). Perustuslain 15 § suojaa siten omistusoikeuden lisäksi myös omaisuuden tosiallista käyttöä ja hyödyntämistä.

Vaikka mietinnössä erikseen todetaan, että perusoikeussuojan taso vaihtelee sen mukaan, koskeeko perusoikeusrajoitus lähinnä oikeushenkilöä omistajana niin, että vaikutukset luonnollisiin henkilöihin ovat enintään välillisiä (ks. esim. PeVL 17/1997 vp, s. 3), ei esityksen vaikutuksia vesialueen omistajiin tai kalastusoikeuksien haltijoihin ole arvioitu. Kysymyksessä ei ole mikään helposti yleistettävissä oleva joukko, koska jo pelkästään yhteisten vesialueiden osakaskuntia on yli 20 000. Kun mietinnössä todetaan, että perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että laissa asetettavien velvollisuuksien koskiessa pörssiyrityitä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä lainsäätäjän liikkumavara on omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempi kuin silloin, kun sääntelyn vaikutukset muodostuisivat hyvin välittömiksi oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle, argumentaatio jää tältä osin kesken. Vaikka sääntelyn piiriin tulevat luvanhaltijat olisivat lähtökohtaisesti kookkaampia vesivoimalaitoksia omistavia oikeushenkilöitä (mahdollisesti pörssiyrityksiä), eivät vaikutukset luonnollisten henkilöiden omaisuuden suojaan jää välillisemmiksi vesialueiden omistuksen osalta. Itse asiassa hajautetun yksityisen vesialueenomistuksen takia, vaikutukset ovat välittömät, kuten asiaa kalastusoikeuden kautta tarkastellessa huomaa.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan vesialueen omistusoikeus kattaa myös kalastusoikeuden ja kalastusoikeus nauttii perustuslain takaamaa omaisuudensuojaa (ks. esim. PeVL

58/2014 vp s. 3). Valiokunta on aiemmin katsonut muun muassa, että kalastusoikeudella ymmärretään suojattua valtaa harjoittaa kalastusta määrättyllä vesialueella. Kalastusoikeuteen on katsottu kuuluvan myös oikeuden vesialueen kalakannan taloudelliseen hyväksikäyttöön ja oikeuden järjestää vesialueen käyttö ja hoito (ks. esim. PeVL 8/2012 vp, s. 2/I, PeVL 20/2010 vp, s. 2/I, PeVL 8/1996 vp ja PeVL 13/1989 vp). Toisaalta perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella omaisuudensuojasäännöksen turvaamaan kalastusoikeuteen on säädettyjä rajoituksia, kuten itse kalastamiseen liittyviä rajoituksia ja kieltoja sekä velvoitteita hyväksyä muunkin kuin omistajan oikeus kalastaa vesialueella. Erityisesti arvioidessaan yleiskalastusoikeudesta seuraavia rajoituksia vesialueen omistajan oikeuksiin perustuslakivaliokunta on ottanut lähtökohdaksi se (ks. esim. PeVL 58/2014 vp s. 3), että vesistössä vapaasti liikkuva kalakanta on valtiosäännön kannalta jatkuvasti uusiutuva varallisuusarvoinen objekti ja että vesialueen omistamisen kautta kalakantaan muodostuva kalastusoikeus on sangen erikoislaatuinen omaisuudenlaji (ks. esim. PeVL 8/2012 vp, s. 3/I ja PeVL 8/1996 vp, s. 3/I).

Kuitenkin tämä edellyttäisi, vesistössä vapaasti liikkuva kalakanta olisi tosiasiallisesti jatkuvasti uusiutuva varallisuusarvoinen objekti, näin ei kuitenkaan ole kuin osan kalakantojen osalta ja keskeisin syy tälle liikkuvuuden estymiselle ovat ihmisen rakentamat padot. Nyt esitetty säätely tulee vaikuttamaan suoraan vesialueen omistukseen nojaavaan kalastusoikeuteen ja tätä kautta kaikkeen kalastukseen riippumatta siitä onko kysymys omistajan oikeudesta, yleiskalastusoikeuden varassa toimimisesta tai kaupallisesta toiminnasta.

Perustuslakivaliokunta on (PeVM 25/1994 vp, s. 4–5) asettanut seuraavat edellytykset perusoikeuksien rajoittamiselle: 1) rajoitusten tulee perustua laintasoiseen säädökseen, 2) rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, 3) rajoitusperusteiden tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia, 4) lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen kuuluvaa rajoitusta, 5) rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnalliseen intressin painoarvoon, 6) perusoikeutta rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä, eivätkä 7) rajoitukset saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Edellä esitetyn valossa omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset (ks. esim. PeVL 32/2010 vp, s. 4). Tältä osin keskeisiä kriteereitä ovat erityisesti rajoitusten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuus, suhteellisuus, hyväksyttävyyttä sekä yhteiskunnallisen tarpeen painavuus. Vaikkei perustuslain 15 §:n 1 momentin säännöksestä kuitenkaan perustuslakivaliokunnan lausuntojen perusteella johdu vaatimusta korvata omistajalle mitä tahansa käyttörajoitusta eikä täyden korvauksen vaatimusta korvauksia myönnettäessä, nyt ehdotettu korvausten rajaus tulee uutena rajauksena kaikkien aikaisempien rajoitusten päälle, jotka nekään eivät ole korvanneet aikaisempia rajauksia kuin osittain. Vesialueen omistuksen näkökulmasta nämä rajoitukset koskevat niin aikaisempaa korvauskäytäntöä vesilain mukaisissa hankkeissa, jossa korvauksia ei määrättäessä ole koskaan kohdistunut koko nykyisin haitasta kärsimien joukkoon. Tähän päälle tulevat lisäksi lainsäädännön nojalla annetut kiellot ja rajoitukset, jotka ovat vaelluskalakannoista puhuttaessa käytännössä kokonaan seurausta luontaisen kalankulun estymisestä.

Kun omaisuuden käyttörajoituksen korvaaminen on yksi kokonaisarviointiin vaikuttava osatekijä, joka otetaan huomioon selvitettyä, onko käyttöoikeuden rajoitus omaisuuden perustuslainsuojan kannalta sallittua (ks. PeVL 38/1998 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunnan mukaan joissain tilanteissa käyttörajoitusta on kuitenkin voitu pitää niin merkittävänä, että se on tosiasiallisilta vaikutuksiltaan

rinnastettu pakkolunastukseen (ks. (PeVL 21/1996 vp, PeVL 8/1986 vp), jota koskee täyden korvauksen vaatimus. Kun tarkastellaan kalastuslain 379/2015 55 § kalojen rauhoitusta ja sen nojalla Valtioneuvoston asetus kalastuksesta (1360/2015) 1 § rauhoitetut kalalajeja ja -kantoja, huomataan, että luonnonkierrossa olevat vaelluskalakannat ovat suurelta osin rahoituksen piirissä ja kalastuksen kohteena tulisi olla niiden korvaajiksi istutetut velvoitekalat.

Vesialueen omistajat ovat kalastusoikeuden haltijoina nimenomaan velvoitetut pyrkimään järjestämään lain tarkoituksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito siten, että turvataan kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto sekä kalavarojen ja muun vesiluonnon monimuotoisuus ja suojele (kalastuslain 379/2015 1 §). Velvoitteeseen ei ole säädetty helpotuksia.

Muunlaisissa tilanteissa omaisuuden käyttörajoituksen korvaaminen on valtiosääntöoikeudellisesti luonnehdittavissa yhdeksi sääntelyn sallittavuuden kokonaisarviointiin vaikuttavaksi osatekijäksi, joka otetaan huomioon selvitettyä, meneekö käyttöoikeuden rajoitus omaisuuden perustuslainsuojan kannalta pidemmälle kuin tavallisella lailla on mahdollista säätää. Käytännössä nyt ehdotettu korvausten rajaus aiheuttaa taas menetyksen, joka realisoituessaan tarkoittaa uusia rajoituksia kalastukseen, joka on omistajalle ainoa vaihtoehto, koska vahinkoa ei nyt katsottaisi korvattavan. Tämä johtaa omalta osaltaan omaisuuden arvon vähenemiseen, koska yksinkertaistettuna suurin osa vesialueenomistajien ainoista tuloista on peräisin kalastusoikeuden luovutuksesta, joko suoraan kalastuslupatulon kautta tai välillisesti kalastonhoitomaksukertymän omistajakorvausten kautta. Korvamatta jäävä vahinko, tulee siis kertautumaan tavalla, joka on tapahtunut jo vesien valjastamisen yhteydessä ja sitä seuranneiden kalastuksen sääntelytoimenpiteiden seurauksena toistuvasti.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna siihen vetoaminen, että perustuslain 15 §:ssä tarkoitettu omistusoikeudesta ja omaisuuden käytöstä nauttiminen on riippuvaista häiriöttömästä sähkösaannista ja sen turvaamista yhteiskunnan turvallisuudesta ja elintärkeistä toiminnoista, ei oikein toimi. Omaisuuden suoja jää vesialueen omistuksen osalta sisällöltään vajaan riippumatta siitä onko sähkönsaantavuus juuri tällä tavalla turvattu, ja ei käyttövarmuuden turvaaminen, turvaava ehdotukset osaltaan perustuslain 15 §:n mukaisen omaisuudensuojan toteutumista kuin nimellisesti.

Tätä taustaa vasten näyttöä vesivoimalaitoksen luvanhaltija taattu korvaus tuottamastaan sähköstä sähköjärjestelmän taseselvityskäytäntöjen mukaisella korvauksella, varsin selkeästi kenelle kuuluvat hyödyt ja kenelle haitat ehdotetuista toimenpiteistä.

Poikkeamisesta haittaa kärsivien asemaa turvaisi mietinnön mukaan ehdotettu uusi 18 luvun 6 a §, jonka nojalla haitankärsijällä olisi mahdollisuus saada poikkeamisesta johtuvista edunmenetyksistä korvausta valtion varoista. Oikeus korvaukseen olisi kuitenkin rajattu vain omaisuutta välittömästi kohdanneisiin edunmenetyksiin. Valtion varoista korvattavien edunmenetyksien rajoittamista omaisuutta välittömästi kohdanneisiin edunmenetyksiin ei vesialueiden osalta voida pitää perusteltuna. Vaikka otettaisiin huomioon, että myös haitankärsijät hyötyisivät osaltaan ehdotuksissa tarkoitetuilla toimilla turvattavasta sähköjärjestelmän käyttövarmuudesta, tällä ei ole suoraa yhteyttä esimerkiksi kalastusoikeuden rajoittamisesta tai puuttuvaksi jäävästä vesialueen tuotosta, syntyviin menetyksiin. Tältä osin sähköntuottajat näyttävät hyötävän vielä määritelmästä erikseen, kun hyödyllä tarkoitettaisiin korvausoikeuden perustavasta tapahtumasta tai toimista koituvaa yksilöllistä ja konkreettista hyötyä. Jos esimerkiksi poikkeamista tarkoitaviin toimenpiteisiin ryhtyneelle vesivoimalaitoksen luvanhaltijalle maksettaisiin edunmenetyksestä

korvausta, tulisi siinä ottaa huomioon tämän luvanhaltijan toimenpiteillään tuottamasta lisävesivoimasta jo saama hyöty. Silti samaksi hyödyksi ei voimalatoimijoiden osalta laskettaisikaan seuraavan virkkeen mukaan

Kohdassa tarkoitettuna toimenpiteistä saatuna hyötynä ei pidettäisi sähköjärjestelmän käyttövarmuutta yhteiskunnan yhteisenä hyötynä ja intressinä, joka tulisi kaikkien yhteiskunnan jäsenten ja siis myös mahdollisten korvaukseen oikeutettujen tahojen eduksi.

Perustelu näyttäytyy siltä, että muiden mahdollisten korvaukseen oikeutettujen tahojen aseman on yleisten edellytysten osalta eri.

Samalla tavalla elinkeinovapauden näkökulmasta asiaa on arvioitu vain voimalaitostoimijoiden näkökulmasta, vaikka ehdotetulla säätelyllä tullaan vaikuttamaan vesialueilla elinkeinotoiminnassa täysin riippuvaisiin tahoihin.

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Kts 1

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

Selvityksen hankkimista ennakkoon, on Keskusliiton näkökulmasta pidettävä vähimmäisvaatimuksena, mikäli toimintaa aiotaan missään muodossa jatkossa edistää. kts tarkemmin 1

7. Muut huomionne ehdotuksesta

-

Åkerblom Rasmus
Kalatalouden Keskusliitto